

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om temporär ändring av lagen om arbetshälsoinstitutets verksamhet och finansiering

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att lagen om arbetshälsoinstitutets verksamhet och finansiering ändras så, att giltigheten av de bestämmelser om finansieringen av utbildningen av specialister i företagshälsovård som gäller temporärt förlängs att gälla från och med ingången av 2014 till och med utgången av 2017. Syftet med reformen är att trygga kvaliteten på och omfattningen av utbildningen av specialister i företagshälsovård. Därför ska ersättning av statsmedel betalas för de kostnader som utbildningen av läkare som specialiserar sig i företagshälsovård medför för Arbetshälsoinstitutet. Enligt förslaget ska Arbetshälsoinstitutet svara för att betala ut ersättning för utbildningen av speci-

alister i företagshälsovård till de universitet och sådana av ett universitet godkända privata hälsovårdsproducenter och arbetsgivares företagshälsovårdscentraler som utbildar specialisterna. Dessutom ska Arbetshälsoinstitutet med hjälp av ersättningen finansiera den utbildning av specialister i företagshälsovård som ges vid institutet. Social- och hälsoministeriet och Arbetshälsoinstitutet ska ha rätt att granska ersättningstagarnas verksamhet för att kontrollera att ersättningen har betalats ut rätt.

Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2014 och gälla till och med den 31 december 2017.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLL	2
ALLMÄN MOTIVERING	3
1 NULÄGE	3
1.1 Allmänt	3
1.2 Ersättning enligt hälso- och sjukvårdslagen	4
1.3 Företagsläkarsituationen	4
1.4 Utbildningen av specialister i företagshälsovård	5
1.5 Ändringslagens och finansieringslagens konsekvenser	6
2 FÖRESLAGNA ÄNDRINGAR	8
3 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	8
4 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	8
DETALJMOTIVERING	9
1 LAGFÖRSLAG	9
2 NÄRMARE BESTÄMMELSER OCH FÖRESKRIFTER	10
3 IKRAFTTRÄDANDE	11
LAGFÖRSLAG	12
Lag om temporär ändring av lagen om arbetshälsoinstitutets verksamhet och finansiering	12

ALLMÄN MOTIVERING

1 Nuläge

1.1 Allmänt

Längre tid i arbetslivet och stödjande av arbetsförmåga är centrala målsättningar i regeringsprogrammet för statsminister Jyrki Katainens regering och företagshälsovården spelar en betydande roll i förverkligandet av dessa målsättningar. Det måste finnas utbildad och yrkesskicklig personal inom företagshälsovården. De fem universitetens och Arbetshälsoinstitutets egna resurser för utbildande av specialister i företagshälsovård är otillräckliga för att förverkliga den nödvändiga utbildningen. Under de senaste åren har man med hjälp av särskild finansiering lyckats producera den minimimängd specialister i företagshälsovård som samhället har krävt. Det ökade trycket på att trygga tillräcklig arbetskraft, förlänga arbetskarriärerna, förebygga förtida pensionering och upprätthålla arbetsförmåga kräver nu omedelbara åtgärder för vidareutveckling av utbildningen av specialister i företagshälsovård. Man har uppnått goda resultat med finansieringen av utbildningen av specialister i företagshälsovård och eftersom universiteten inte själva klarar av att anvisa tillräckliga resurser till utbildningen av specialister ska finansieringen fortsättas.

Enligt 4 § i lagen om företagshälsovård (1383/2001) är arbetsgivare skyldiga att ordna företagshälsovårdstjänster för arbetstagarna. Arbetsgivaren kan skaffa tjänsterna från en hälsovårdscentral eller en privat serviceproducent eller ordna tjänsterna själv. De serviceproducenter som av universitet har godkänts för utbildning av specialister i företagshälsovård kan utöver hälsovårdscentralerna vara sådana serviceproducenter som avses i lagen om privat hälso- och sjukvård (1523/1990), nedan privata hälsovårdsproducenter, och sådana serviceproducenter som avses i 7 § 2 punkten i lagen om företagshälsovård, dvs. arbetsgivarnas egna eller gemensamma företagshälsovårdscentraler, nedan arbetsgivares företagshälsovårdscentraler.

Företagshälsovården har en central betydelse för kartläggningen av de psykiska och fysiska riskerna på arbetsplatserna samt för

utvecklingen av arbetarskyddet och arbetshälsan. Företagshälsovården är i nyckelställning när man strävar efter att bevara den arbetsföra befolkningens hälsa och arbetsförmåga och inverka på arbetskarriärernas längd. Enligt lagen om ändring av sjukförsäkringslagen (19/2012) och lagen om ändring av lagen om företagshälsovård (20/2012) hör bedömning av arbetstages återstående arbetsförmåga och utredning av arbetstages möjligheter att fortsätta i arbetet till företagshälsovårdens uppgifter. Utbildning och mångsidig erfarenhet är viktiga egenskaper hos de anställda inom företagshälsovården då de ska möta dessa utmaningar. Framför allt är det skäl att framhålla att multiprofessionellt samarbete inom företagshälsovården och grundliga arbetsplatsutredningar har stor betydelse för genomförandet av god företagshälsovård. Företagshälsovården bör känna till förhållandena och ledningssystemen på arbetsplatsen samt vilka samarbetspartner som finns, för att kunna agera för bättre förhållanden och arbetshälsa på arbetsplatsen med bättre arbetarskydd och arbetsklimat, lägre sjukfrånvaro och högre pensionsålder som resultat.

Till följd av strukturförändringarna i den kommunala företagshälsovården har det skett en förflyttning av företagshälsovårdstjänster från företagshälsovårdscentraler till kommunala affärsverk och aktiebolag, vilket i sin tur återspeglas i fördelningen av läkararbetskraft. År 2010 arbetade 30 procent av läkarna inom företagshälsovården inom den offentliga sektorn och 70 procent inom den privata sektorn enligt en undersökning om läkares arbetsförhållanden och hälsa gjord av Finlands Läkarförbund. Också den tjänstgöring som läkare som specialiserar sig i företagshälsovård genomför fördelar sig mellan den privata och den offentliga sektorns verksamhetsställen i samma förhållande. Tjänstgöring som sker inom kommunsektorn omfattas av den offentliga sektorns utbildningsersättning i enlighet med hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010) men serviceproducenter inom den privata sektorn får inte ersättning för utbildningskostnader på basis av hälso- och sjukvårdslagen.

1.2 Ersättning enligt hälso- och sjukvårdslagen

Ersättning för kostnader för läkar- och tandläkarutbildning betalas enligt hälso- och sjukvårdslagen av statsmedel till samkommunerna för sjukvårdsdistrikten, kommunernas och samkommunernas hälsovårdscentraler och andra verksamhetsenheter inom hälso- och sjukvården som anges i förordningen om serviceproducenter som är berättigade till ersättning för kostnader för läkar- och tandläkarutbildning samt finansiering för hälsovetenskaplig forskning på universitetsnivå (1364/2011). År 2012 uppgick den ersättning för medicine licentiatexamen och odontologie licentiatexamen som betalas till ett universitetssjukhus till 64 700 euro. Samma ersättning, med vissa undantag, betalas för specialistläkar- och specialisttandläkarexamen. Om utbildningen ges någon annanstans än vid ett universitetssjukhus uppgår ersättningen till 1 380 euro per månad för varje person som specialiserar sig.

Till samkommunerna för sjukvårdsdistrikten samt till kommunernas och samkommunernas hälsovårdscentraler betalas med stöd av 60 § i hälso- och sjukvårdslagen ersättning per månad också för kostnader som förorsakas av utbildning vid hälsovårdscentraler och universitetssjukhus eller andra sjukhus av läkare som specialiserar sig i företagshälsovård.

1.3 Företagsläkarsituationen

Enligt statsrådets förordning om principerna för god företagshälsovårdspraxis samt om företagshälsovårdens innehåll och den utbildning som krävs av yrkesutbildade personer och sakkunniga inom företagshälsovården (1484/2001) ska en heltidsanställd legitimerad läkare inom företagshälsovården vara specialist i företagshälsovård. Som heltidsanställd anses den som per vecka arbetar i genomsnitt 20 timmar eller mera i uppgifter inom företagshälsovården. Social- och hälsovårdsministeriet ska följa anlitandet av yrkesutbildade personer och sakkunniga inom företagshälsovården samt deras utbildning.

Enligt statistik gjord av Finlands Läkarförbund var 53 procent av de heltidsanställda

läkarna inom företagshälsovården specialister i företagshälsovård år 2010. Andelen var densamma såväl inom den offentliga som inom den privata sektorn. I april 2011 var andelen specialister i företagshälsovård av de heltidsanställda läkarna inom företagshälsovården 51 procent vid hälsovårdscentralerna, 66 procent vid de kommunala affärsverken och aktiebolagen för företagshälsovård, 62 procent vid arbetsgivarnas gemensamma företagshälsovårdscentraler, 56 procent vid läkarcentralerna och 76 procent vid arbetsgivarnas egna företagshälsovårdscentraler enligt Arbetshälsoinstitutets översikt Företagshälsovården i Finland 2010. Av de heltidsanställda läkarna inom företagshälsovården vid hälsovårdscentralerna var 28 procent specialister i företagshälsovård 2005 medan motsvarande siffror vid läkarcentralerna var 34 procent och vid företagens egna företagshälsovårdsstationer 47 procent. Den proportionella andelen specialister har således vuxit markant under perioden med särskild finansiering. Nästan varannan heltidsanställd företagshälsovårdsläkare saknar emellertid fortfarande examen för specialister i företagshälsovård, så behovet av specialistutbildning är också i framtiden mycket stort.

Som företagshälsovårdsläkare arbetar fortfarande även sådana företagshälsovårdsläkare som länge arbetat inom området, men som inte har examen för specialister i företagshälsovård. Dessa läkare har fortfarande den behörighet som de hade när den nuvarande lagen om företagshälsovård trädde i kraft vid ingången av år 2002. Deras andel minskar dock hela tiden till följd av pensionering.

I början av år 2012 fanns det sammanlagt 796 specialister i företagshälsovård i arbetsför ålder. Antalet specialister i företagshälsovård i arbetsför ålder har ökat med 161 läkare sedan år 2007. Utgående från deras åldersfördelning uppnår emellertid 275 (36 procent) av specialisterna pensionsålder inom tio år och under de följande tio åren pensioneras 344 specialister i företagshälsovård. Vid utgången av 2011 fanns det 134 specialister i företagshälsovård under 45 år.

Enligt enkäten Företagshälsovården i Finland år 2010 fanns det nästan 2 200 läkartjänster inom företagshälsovården eller så utfördes arbetet som yrkesutövare eller på basis

av ett avtal om köptjänster. På heltid sköttes dessa tjänster av 1 600 olika läkare av vilka ungefär hälften bestod av specialister i företagshälsovård och ungefär 20 procent av läkare som specialiserar sig i företagshälsovård. Således var nästan 500 av läkarna inom företagshälsovården andra än specialister i företagshälsovård eller läkare som specialiserar sig i företagshälsovård. Av läkarna var 60 procent kvinnor. Var tredje läkare inom företagshälsovården var deltidsanställd i sin huvudsyssla, var femte inom den offentliga sektorn och 41 procent inom den privata sektorn. Deras genomsnittliga veckoarbetstid var ca 27 timmar.

Med tanke på bevarandet av tillräcklig arbetskraft är det oroväckande att så många specialister i företagshälsovård och andra läkare inom företagshälsovården går i pension och slutar arbeta. Behovet av utbildning ökas ytterligare av ökningen av andelen kvinnor inom yrkeskåren och av att deltidsarbete blir allt vanligare. För att behovet av experter ska bli täckt inom arbetslivet krävs det därför i fortsättningen att minst 50 examina för specialister i företagshälsovård avläggs årligen åtminstone under de följande tjugo åren.

1.4 Utbildningen av specialister i företagshälsovård

I slutet av år 2012 fanns det sammanlagt 718 läkare som hade anmält sig till universitet för specialisering i företagshälsovård (studierätt). Antalet sökande till utbildningen har således varit tillräckligt med tanke på behovet av utbildning de kommande åren, förutsatt att den särskilda finansieringen också i fortsättningen garanterar att man har tillräckliga resurser för att genomföra utbildningen. Arbetshälsoinstitutet utvecklar och meddelar vidareutbildning, fortbildning och specialutbildning på institutets verksamhetsområde enligt 1 § 1 mom. 7 punkten i förordningen om arbetshälsoinstitutets verksamhet och finansiering (501/1978). Utifrån denna bestämmelse har Arbetshälsoinstitutet redan länge gett sådan utbildning som är en del av utbildningen av specialister i företagshälsovård. Universiteten ansvarar för utbildningen av specialister i företagshälsovård. De både

styr, koordinerar och producerar den. Universiteten godkänner för specialiseringen lämpad utbildning också till den del denna produceras av Arbetshälsoinstitutet. Som en del av programmet för specialisering i företagshälsovård ingår 6 månaders tjänstgöring vid Arbetshälsoinstitutet. Tjänstgöringen kan jämföras med tjänstgöring vid universitetssjukhus inom andra specialområden. I och med att antalet av dem som specialiserar sig ökade till den nuvarande nivån för utbildningsbehovet blev det, innan finansieringsstödet beviljades genom ändrings- och finansieringslagen, anmärkningsvärt svårt att komma in till perioden vid Arbetshälsoinstitutet och därmed fördröjdes utexamineringen av specialister. Med hjälp av de specialiseringsåtgärder som kunnat läggas till tack vare den särskilda finansieringen har kösituationen för perioden vid Arbetshälsoinstitutet fått under kontroll på de flesta universitetsorterna. Det är nödvändigt att hålla Arbetshälsoinstitutets specialiseringsåtgärder på den nuvarande högre nivån för att trygga att det önskade antalet specialister i företagshälsovård utexamineras.

En viktig del av programmet för specialisering i företagshälsovård är den företagshälsovårdsperiod på 24 månader som fullgörs genom arbete som företagshälsovårdsläkare under handledning av en utbildande läkare på en sådan utbildningsplats inom företagshälsovården som godkänts av ett universitet. Sådana företagshälsovårdsstationer där det är möjligt att delta i specialiseringsutbildning ska ingå ett utbildningsplatsavtal med ett universitet och använda sådana utbildare för utbildningsverksamheten som har godkänts av ett universitet. Utbildaren svarar för att utbildningsförutsättningarna bibehålls på verksamhetsstället och styr förverkligandet av den individuella läroplanen för läkare som deltar i specialiseringsutbildningen i enlighet med universitetets utbildningsplan. Utbildaren deltar dessutom i utvärderingen. De utbildande läkarna får stöd i sina uppgifter av en utbildning för utbildande läkare som universiteten ordnar, genom vilken utbildaren får utveckla sina kunskaper i att handleda personer som specialiserar sig och i att stöda inläring. Universiteten förutsätter i enlighet med utbildningsplanen att en utbildare reser-

verar två timmar i veckan för handledning av personen som deltar i specialiseringsutbildning. Dessutom ska de företagshälsovårdsstationer som godkänts av universitet som utbildningsplats och som upprätthålls av en privat hälsovårdsproducent och en arbetsgivare för den läkare som deltar i utbildningen ordna minst 160 timmar utbildning på arbetsplatsen under två års tid, vilket motsvarar cirka två timmar i veckan. Utbildningen är en del av arbetet för den läkare som deltar i specialiseringsutbildningen. Utbildningen på arbetsplatsen ska vara planmässig och gagna sitt syfte i fråga om utbildningen av specialister.

I syfte att öka utbildningens omfattning och kvalitet har universiteten i samarbete med Arbetshälsoinstitutet och andra utbildningsplatser definierat kärninnehållet för utbildningen i företagshälsovård och planerat utbildningshelheter som är mera flexibla från de deltagande läkarnas synvinkel. Det ökade utbildningsbehovet, det låga antalet utbildningstjänster vid Arbetshälsoinstitutet, kraven på utveckling av innehållet i och kvaliteten på företagshälsovårdsutbildningen, undervisningen och handledningen av de läkare som specialiserar sig, koordineringen av utbildningen och studieplatser samt ordnandet av stödtjänster för de läkare som specialiserar sig och för deras handledare förutsätter att storleken på finansieringen och de personella resurserna vid universiteten och Arbetshälsoinstitutet hålls åtminstone på sin nuvarande nivå.

Universiteten har snålt tilltagna resurser för undervisning i företagshälsovård. Vid Östra Finlands universitet finns landets enda ordinarie heltidsprofessur. Vid Åbo universitet har med hjälp av donationsmedel inrättats en heltidsprofessur på viss tid. Vid Helsingfors, Tammerfors och Uleåborgs universitet finns en deltidsanställd (20—50 procent) professor i företagshälsovård. I fortsättningen är det nödvändigt att öka professorernas procentandelar i syfte att utveckla utbildningen inom sektorn i enlighet med de ändrade prioriteringarna inom företagshälsovården. De ändringar i sjukförsäkringslagen och i lagen om företagshälsovård som trädde i kraft i början av juni år 2012 betonar samarbete inom företagshälsovården och företagshälsovårdens

omfattande roll som samordnare vid de praktiska förfarandena för stödjande av arbetsförmåga som har som syfte att förlänga arbetskarriärerna. Det här förutsätter ett företagshälsovårdsperspektiv och en betydande utvidgning av utbildningen i utvärderande av arbets- och funktionsförmåga också i utbildningen av andra läkare och yrkesutbildade inom hälsovården, vilket kräver ökade resurser och nätverksbyggande för undervisningen.

1.5 Ändringslagens och finansieringslagens konsekvenser

Lagen om arbetshälsoinstitutets verksamhet och finansiering ändrades temporärt 2005, nedan ändringslagen, och igen 2009, nedan finansieringslagen. Lagändringarna har varit i kraft från den 1 januari 2005 till och med den 31 december 2013. Avsikten med ändringarna har varit att stödja utbildningen av specialister i företagshälsovård. Under den tid som systemet med särskild finansiering varit i bruk har antalet examina för specialister i företagshälsovård ökat så att det i dagens läge utexamineras ca 20 flera specialister per år än i början av 2000-talet. Medeltalet har under de tre senaste åren varit 47 examina per år.

Med hjälp av finansieringen har man kunnat öka specialiseringstjänsterna vid Arbetshälsoinstitutet och tjänsterna för de utbildande läkarna så att 50 läkare årligen kan delta i den utbildningsperiod vid Arbetshälsoinstitutet som krävs för specialiseringen. Ändringslagen och finansieringslagen har också möjliggjort flera åtgärder som har en inverkan på kvaliteten av utbildningen av specialister i företagshälsovård. Universiteten har nu haft ännu bättre möjligheter än förut att utveckla utbildningen i samarbete med Arbetshälsoinstitutet och utbildningsplatserna. Vid universiteten har inrättats fem tidsbundna tjänster som klinisk lärare. Verksamheten vid det virtuella universitetet för företagshälsovård som möjliggör online-inläring av de viktigaste utbildningsinnehållen inom företagshälsovården har blivit etablerad. Det virtuella universitetet skulle i fortsättningen

kunna utnyttjas i tillämpliga delar också i utbildandet av andra yrkesutbildade personer och sakkunniga inom företagshälsovården. Med hjälp av finansieringen har man kunnat få tre nya tjänster för utbildande specialistläkare vid Arbetshälsoinstitutet. Vid Arbetshälsoinstitutet har man kunnat grunda nya tjänster för läkare som specialiserar sig och ska genomföra sin utbildningsperiod vid institutet. Från och med 2008 har det funnits 11 extraordinarie tjänster. Till utbildningsplatserna vid de företagshälsovårdsstationer som upprätthålls av den privata sektorn och av arbetsgivarna betalas ersättningar för utbildningskostnader för läkare som specialiserar sig. De åtgärder för utveckling av utbildningskvaliteten som finansierats genom ändringslagen och finansieringslagen, såsom utbildningen av utbildare och utvecklingen av det virtuella universitetet, har på bred bas höjt kvaliteten på utbildningen av specialister i företagshälsovård vid alla utbildningsplatser inom företagshälsovården, även vid hälsovårdscentralerna. De kommunala utbildningsplatser som omfattas av ersättning enligt social- och hälsovårdslagen har dragit nytta av ändrings- och finansieringslagen bland annat genom att tillgången till obligatoriska tjänstgöringsperioder vid Arbetshälsoinstitutet har förbättrats samt genom att de deltagit i den utbildning av utbildande läkare som finansieras genom anslag och i det virtuella universitetets funktioner. Ändrings- och finansieringslagen har skapat förutsättningar för en systematisk förbättring av utbildningskvaliteten. Eftersom utbildningen av specialister i företagshälsovård i en avsevärd mån genomförs på utbildande företagshälsovårdsanstalter har satsningarna på kvaliteten på utbildarnas handledning varit nödvändig. Finansiering har gjort det möjligt för universitetet och Arbetshälsoinstitutet att i samverkan systematiskt bygga upp ett system för utbildarutbildningen, vilket fortfarande utvecklas kontinuerligt. Åt de utbildande läkarna har det med hjälp av finansieringen skapats en heltäckande handbok för systematisk handledning. En ny kunskapsbaserad loggbok som ger närmare anvisningar för den nya läroplanen stöder utvecklandet av kunskande hos specialister i företagshälsovård i enlighet med nationella riktlinjer. Med tanke

på en jämn kvalitet på utbildningen har också det virtuella universitetet som möjliggjorts genom ändrings- och finansieringslagen på ett ur nationell synvinkel jämlikt sätt gjort tillgängligt läromaterial och kurser som är viktiga för utbildningen av specialister i företagshälsovård och vars utbud annars skulle variera.

I social- och hälsovårdsministeriets utredning från 2008 till riksdagens arbetslivs- och jämställdhetsutskott om effekterna av ändringslagen (MINU 1/2008 rd) konstaterades bland annat att kommunernas hälsovårdscentraler har brist på specialister i och läkare under specialisering i företagshälsovård. År 2005 hade bara 33 procent av de 239 hälsovårdscentralerna tillgång till en specialist i företagshälsovård.

År 2010 hade antalet enheter för företagshälsovård vid hälsovårdscentralerna sjunkit till 92 och inom 40 procent av dem fanns det en specialist i företagshälsovård. Till följd av strukturförändringen inom den kommunala företagshälsovården hade hälsovårdscentralerna år 2010 endast 280 000 personkunder inom företagshälsovården, då samma siffra år 2004 var över 600 000. De 25 kommunala affärsverk och aktiebolag för företagshälsovård som ersatt tjänsterna hade sammanlagt 400 000 personkunder och det fanns en specialist i företagshälsovård inom dem alla. Den utökade utbildningen av specialister i företagshälsovård bedöms inte direkt ha minskat tillgången på läkare vid hälsovårdscentralerna. Under de senaste åren har underskottet på hälsovårdscentralsläkare nationellt hållits vid 6 procent och det förekommer en betydande variation vad gäller ort och region.

Om inte den finansiering som beviljas med stöd av ändrings- och finansieringslagen fanns skulle det finnas för få permanenta platser för specialisering vid Arbetshälsoinstitutet och ett avsevärt underskott i fråga om utbildarresurser vid universitetet. Utbildning av specialister i företagshälsovård ges dessutom av privata hälsovårdsproducenter och arbetsgivares företagshälsovårdscentraler, som annars inte skulle få ersättning för den utbildning de ger och som behöver statlig finansiering för de kostnader som föranleds av utbildningen av specialister i företagshälsovård.

2 Föreslagna ändringar

Det föreslås att lagen om arbetshälsoinstitutets verksamhet och finansiering ändras så, att giltigheten av de bestämmelser om finansieringen av utbildningen av specialister i företagshälsovård som nu gäller temporärt förlängs till och med den 31 december 2017. Vid social- och hälsovårdsministeriet och undervisnings- och kulturministeriet bereds som bäst en reform av styrningen av specialistläkar- och specialisttandläkarutbildningen. Det är meningen att arbetsgruppens rapport ska bli klar den 31 december 2013. Arbetsgruppen ska också ta ställning till finansieringen av specialistläkarutbildningen, vilket är orsaken till att det föreslås att lagens giltighetstid ska förlängas för viss tid.

Enligt förslaget ska av statsmedel årligen betalas anslag till Arbetshälsoinstitutet och Arbetshälsoinstitutet ska för sin del av anslaget betala ersättning till universitet, privata hälsovårdsproducenter och arbetsgivares företagshälsovårdscentraler i enlighet med en ansökan som görs halvårsvis. Den serviceproducent som ger utbildning ska av den ersättning som Arbetshälsoinstitutet gett betala utbildaren för handledning av den läkare som specialiserar sig i företagshälsovård. Dessutom ska Arbetshälsoinstitutet kunna använda ersättningen till att täcka kostnader för utbildning vid institutet och för annan utbildning som godkänts av universiteten för läkare som specialiserar sig i företagshälsovård. Arbetshälsoinstitutet ska kunna använda ersättningen bl.a. till att öka utbildningsplatserna. Ersättningen ska också kunna användas till lönekostnader för universitetens kliniska lärare/universitetslärare och för annan utveckling av utbildningen och därmed utsträcka den nödvändiga förbättringen av utbildningskvaliteten att omfatta alla de områden och utbildningsplatser som gäller utbildningen av specialister i företagshälsovård.

3 Propositionens konsekvenser

Ersättningarna för utbildning av specialister i företagshälsovård ska betalas från moment 33.70.51 Statsbidrag för utgifterna vid Arbetshälsoinstitutet i statsbudgeten. Anslaget ingår i ramarna för statsfinanserna för

2014—2017. Propositionen ökar inte de nuvarande kostnaderna. Den ökning av examina för specialister i företagshälsovård och den utveckling av utbildningen av specialister i företagshälsovård som propositionen möjliggör ska för sin del stödja målsättningen att upprätthålla arbetstagarnas hälsa och arbetsförmåga, förlänga arbetskarriärerna och höja pensionsåldern med minst 2—3 år från den nuvarande.

Förslaget ska stödja en fortlöpande utveckling av utbildningen av specialister i företagshälsovård vid universiteten, eftersom universiteten kan få ersättning för lönekostnader för de kliniska lärare och universitetslärare som utbildar specialister i företagshälsovård och för andra kostnader som föranleds av utbildningen i företagshälsovård. Enligt förslaget ska alla universitet ha tillgång till en tjänst för en klinisk lärare. Även Arbetshälsoinstitutet ska fortsätta utveckla utbildningen av specialister i företagshälsovård tillsammans med universiteten. Utbildningen av specialister i företagshälsovård ska för sin del främja genomförandet av företagshälsovård i enlighet med god företagshälsovårdspraxis. Förslaget inverkar på utvecklingen av servicesystemet för företagshälsovården så att företagshälsovårdens tjänster ska bli tillgängliga på ett jämlikt sätt i de olika regionerna. Förslaget stöder en gynnsam utveckling av kvaliteten och effekterna av företagshälsovårdstjänsterna i och med att de privata serviceproducenterna och arbetsgivarnas företagshälsovårdscentraler i fortsättningen också ska få ersättning för de kostnader som föranleds av handledning av läkare som specialiserar sig i företagshälsovård.

4 Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts vid social- och hälsovårdsministeriet i samarbete med Arbetshälsoinstitutet. Ärendet har behandlats i delegationen för företagshälsovård, där det finns företrädare för Arbetshälsoinstitutet, arbets- och näringsministeriet, finansministeriet, undervisnings- och kulturministeriet, Finlands Kommunförbund rf, Folkpensionsanstalten, Finlands näringsliv rf, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf, Centralförbundet för lant- och skogsbruks-

producenter MTK, Finlands Företagsläkarförening rf, Suomen Työterveyshoitajaliitto – Finlands Företagshälsovårdareförbund r.y., Tjänstemannacentralorganisationen STTK rf, Akava ry och Företagarna i Finland rf. Delegationen för företagshälsovård har förordat propositionen och konstaterat att finansieringen av utbildningen av specialister i företagshälsovård i fortsättningen borde tillföras genom ett varaktigt arrangemang.

Utlåtande om propositionen begärdes bl.a. av Helsingfors, Östra Finlands, Uleåborgs, Tammerfors och Åbo universitet, Finlands Kommunförbund rf och Norra Österbottens

sjukvårdsdistrikt. I utlåtandena har det huvudsakligen förordats att bestämmelserna om finansieringen av utbildningen av specialister i företagshälsovård också i fortsättningen ska vara i kraft.

5 Samband med andra propositioner

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2014 och avses bli behandlad i samband med den.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag

3 a §. Det föreslås att en ny 3 a § temporärt fogas till lagen. I paragrafen ska det föreskrivas om det anslag som av statsmedel betalas till Arbetshälsoinstitutet. Enligt 1 mom. ska det betalas anslag av statsmedel inom ramen för statsbudgeten på kalkylmässiga grunder till Arbetshälsoinstitutet för kostnader som föranleds av sådan utbildning av specialister i företagshälsovård som ingår i ett utbildningsprogram som godkänts av ett universitet.

Enligt 2 mom. ska det belopp som anslaget för kostnaderna för utbildningsverksamhet uppgår till basera sig på antalet examina, som beräknas på medelvärdet av antalet examina under de tre föregående åren. Sakinnehållet i momentet ändras inte, endast ordformen som gäller beräkningen av anslaget ska förtydligas. Bestämmelser om hur storleken för ersättningen per examen beräknas utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

Enligt förslaget föreskrivs det i 3 mom. sammanfattat om de instanser som av anslaget kan få ersättning för kostnader för den utbildning av specialister i företagshälsovård som instanserna ger. Arbetshälsoinstitutet kan av anslaget betala ersättning till universitet, till de serviceproducenter (privata hälsovårdsproducenter) som avses i 2 § 2 mom. i

lagen om privat hälso- och sjukvård och till de serviceproducenter (arbetsgivares företagshälsovårdscentraler) som avses i 7 § 2 punkten i lagen om företagshälsovård för kostnaderna för den utbildning av specialister i företagshälsovård som serviceproducenterna ger. Ersättningstagarna kan söka ändring i Arbetshälsoinstitutets finansieringsbeslut i enlighet med förvaltningslagen (434/2003). Arbetshälsoinstitutet kan använda anslaget för kostnader för den utbildning av specialister i företagshälsovård som institutet själva ger.

I 4 mom. föreslås införande av ett bemyndigande enligt vilket det genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet bestäms om fördelningen av anslaget mellan de instanser som avses i 3 mom. och om grunderna för och förfaranden vid beslut om betalning av ersättning till privata hälsovårdsproducenter och arbetsgivares företagshälsovårdscentraler.

3 b §. Enligt förslaget ska det till lagen temporärt fogas en ny 3 b § med bestämmelser om hur Arbetshälsoinstitutet kan använda det anslag som institutet fått med stöd av 3 a § och om ansökningsförfarandet och redovisningsförfarandet.

Enligt 1 mom. ska Arbetshälsoinstitutet betala ersättning av det anslag som avses i 3 a § till privata hälsovårdsproducenter och arbetsgivares hälsovårdscentraler som utbildar spe-

cialister i företagshälsovård. Enligt förslaget avses med privat hälsovårdsproducent en i lagen om privat hälso- och sjukvård avsedd serviceproducent och med arbetsgivares företagshälsovårdscentraler en sådan företagshälsovårdscentral där arbetsgivaren själv eller tillsammans med andra arbetsgivare ordnar företagshälsovårdstjänster enligt 7 § 2 punkten i lagen om företagshälsovård. Enligt den föreslagna bestämmelsen ska Arbetshälsoinstitutet halvårsvis betala ersättning till den serviceproducent som ger utbildning på basis av ansökan. Den serviceproducent som ger utbildning ska av institutets ersättning betala utbildaren för handledning av den läkare som specialiserar sig i företagshälsovård. Avsikten är att genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet utfärda bestämmelser om ansökningsförfarandet.

I 2 mom. ska finnas bestämmelser om att om en i 1 mom. avsedd privat hälsovårdsproducent är berättigad till ersättning enligt hälso- och sjukvårdslagen för den utbildning av specialister i företagshälsovård som producenten ger, ska inte ersättning betalas till producenten enligt den föreslagna lagen. Syftet med bestämmelsen är att hindra att överlappande ersättningar betalas i en situation där en privat hälsovårdsproducent som utbildar specialister i företagshälsovård är en sådan serviceproducent som avses i 1 § i social- och hälsovårdsministeriets förordning om serviceproducenter som är berättigade till ersättning för kostnader för läkar- och tandläkarutbildning samt finansiering för hälsovetenskaplig forskning på universitetsnivå (1364/2011). Sådana serviceproducenter är Fimlab Laboratoriet Oy, Kottby Rehabiliteringscenter, för vilket Invalidförbundet rf är huvudman, Sairaala Orton Oy, Suomen aivotutkimus- ja kuntoutuskeskus Neuron, för vilket Suomen aivotutkimus- ja kuntoutus-säätiö är huvudman, FRK Blodtjänst, för vilken Finlands Röda Kors är huvudman, TAYS Sydänkeskus Oy, samt Tekonivelsairaala Coxa Oy.

I 3 mom. ska finnas bestämmelser om att universitet, privata hälsovårdsproducenter samt arbetsgivares företagshälsovårdscentraler är skyldiga att årligen lämna Arbetshälsoinstitutet en redovisning för hur de använt den ersättning de fått enligt 3 a § 3 mom.

Dessutom föreslås att det i momentet ska föreskrivas om Arbetshälsoinstitutets skyldighet att årligen lämna en redovisning till social- och hälsovårdsministeriet för hur institutet använt det anslag det fått enligt 3 a § och de medel som enligt 3 a § anslagits för institutets egen verksamhet. Enligt förslaget har Arbetshälsoinstitutet också skyldighet att lämna social- och hälsovårdsministeriet ett sammandrag om användningen av de ersättningar universiteten, de privata hälsovårdsproducenterna samt arbetsgivarnas företagshälsovårdscentraler fått. Dessutom ska Arbetshälsoinstitutet lämna ministeriet en redovisning för utbildningen av specialister i företagshälsovård, dvs. om hur utbildningen av specialister i företagshälsovård har utvecklats under året. I momentet ingår ett bemyndigande för social- och hälsovårdsministeriet att utfärda förordning med stöd av vilket det ska föreskrivas om de förfaranden enligt vilka redovisningarna i momentet ska lämnas.

Enligt 4 mom. ska social- och hälsovårdsministeriet ha rätt att granska Arbetshälsoinstitutets och ersättningstagarnas verksamhet och Arbetshälsoinstitutet ha rätt att granska ersättningstagarnas verksamhet för kontroll av ersättningarnas riktighet. För granskningen ska social- och hälsovårdsministeriet och Arbetshälsoinstitutet ha rätt att granska bokföringen för de universitet och privata hälsovårdsproducenter och sådana arbetsgivares företagshälsovårdscentraler som har fått ersättning till den del det är nödvändigt för att kontrollera att ersättningen har betalats ut rätt. Bestämmelsen möjliggör en effektiv kontroll av kostnader som uppkommer. För denna uppgift har social- och hälsovårdsministeriet och Arbetshälsoinstitutet rätt att kostnadsfritt få nödvändiga uppgifter, redovisningar, handlingar och annat material oberoende av sekretessbestämmelserna eller andra begränsningar av rätten till information. Rätten att få information gäller till denna del också uppgifter om affärs- eller yrkeshemligheter.

2 Närmare bestämmelser och föreskrifter

Närmare bestämmelser om ersättningen för examen och om hur anslaget fördelas samt

om grunderna och förfaringssätten för hur ersättning betalas ska utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet. Dessutom ska det genom förordning utfärdas bestämmelser om ansökningsförfarandet och om att lämna redovisning.

3 Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2014 och den gäller till och med den 31 december 2017.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lag

om temporär ändring av lagen om arbetshälsoinstitutets verksamhet och finansiering

I enlighet med riksdagens beslut
fogas temporärt till lagen om arbetshälsoinstitutets verksamhet och finansiering (159/1978)
nya 3 a och 3 b § som följer:

3 a §

Till Arbetshälsoinstitutet betalas det av statsmedel inom ramen för statsbudgeten ett på kalkylmässiga grunder beräknat anslag för kostnader som föranleds av sådan utbildning av specialister inom företagshälsovården som ingår i ett av ett universitet godkänt utbildningsprogram.

Anslaget uppgår till det genomsnittliga antalet examina under de tre föregående åren multiplicerat med den ersättning per examen vars belopp bestäms genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

Av anslaget kan Arbetshälsoinstitutet betala ersättning till universitet, till i 2 § 2 mom. i lagen om privat hälso- och sjukvård (152/1990) avsedda serviceproducenter (*privata hälsovårdsproducenter*) och till i 7 § 2 punkten i lagen om företagshälsovård (1383/2001) avsedda serviceproducenter (*arbetsgivares företagshälsovårdscentraler*) för kostnaderna för den utbildning av specialister inom företagshälsovården som dessa ger. Dessutom kan Arbetshälsoinstitutet använda anslaget för kostnader för den utbildning av specialister inom företagshälsovården som institutet ger.

Genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet bestäms om

- 1) fördelningen av anslaget,
- 2) grunderna för och förfarandena vid beslut om betalning av ersättning till privata hälsovårdsproducenter och arbetsgivares företagshälsovårdscentraler.

3 b §

Om ett universitet anlitar en privat hälsovårdsproducent eller arbetsgivares företags-

hälsovårdscentral för utbildning av specialister inom företagshälsovården, kan Arbetshälsoinstitutet på ansökan av den producent eller företagshälsovårdscentral som ger utbildningen halvårsvis betala producenten eller företagshälsovårdscentralen ersättning av det anslag som avses i 3 a §. Bestämmelser om ansökningsförfarandet utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

En privat hälsovårdsproducent som har rätt till ersättning enligt hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010) för utbildningen av specialister inom företagshälsovården får inte ersättning enligt denna lag.

Ersättningstagarna ska årligen lämna Arbetshälsoinstitutet en redovisning för hur de använt de ersättningar de fått enligt 3 a § 3 mom. Arbetshälsoinstitutet ska årligen lämna social- och hälsovårdsministeriet en redovisning för hur det använt det anslag det fått enligt 3 a § 1 mom. och de medel som enligt 3 a § 1 mom. anslagits för institutets egen verksamhet och för utbildningen av specialister inom företagshälsovården samt ett sammandrag av hur universitet, privata hälsovårdsproducenter och arbetsgivares företagshälsovårdscentraler har använt de ersättningar som de fått. Bestämmelser om redovisningsförfarandet utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

För kontroll av ersättningarnas riktighet har social- och hälsovårdsministeriet rätt att granska Arbetshälsoinstitutets och ersättningstagarnas verksamhet och Arbetshälsoinstitutet har rätt att granska ersättningstagarnas verksamhet. För granskningen har social- och hälsovårdsministeriet och Arbetshälsoinstitutet rätt att avgiftsfritt få tillgång till

nödvändiga uppgifter, handlingar och annat material oberoende av sekretessbestämmelserna och andra begränsningar av rätten till information.

Denna lag träder i kraft den 20 och gäller till och med den 31 december 2017.

Helsingfors den 16 september 2013

Statsminister

JYRKI KATAINEN

Social- och hälsovårdsminister *Paula Risikko*